

Mältan på Kyrkeby bränneri

Antikvarisk medverkan vid åtgärder
på trappa och montering av räcken

Kyrkeby 4:8, Vissefjärda socken, Emmaboda kommun, Kalmar län, Småland

Ulrika Haraldsson

Kalmar läns museum

Byggnadsantikvarisk rapport 2017

Kalmar läns museums bebyggelseenhet

Kalmar läns museums bebyggelseenhet utför antikvarisk medverkan vid förändringar och renoveringar av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse/ bebyggelsemiljöer. Flera medarbetare är också certifierade som sakkunnig kontrollant av kulturvärden enligt Plan- och bygglagen.

Kalmar läns museum kan även erbjuda expertis inom exempelvis land- och marinarkologi, konservering och kulturmiljöpedagogik.

www.kalmarlansmuseum.se

Antikvarisk medverkan – vad är det?

Alla kyrkor och kyrkogårdar tillhörande svenska kyrkan byggda före 1940 är skyddade enligt Kulturmiljölagen. Denna lag används också för att skydda vissa andra byggnader, så kallade byggnadsminnen. I Kalmar län handlar det om ca 135 byggnader, bebyggelsemiljöer, parker etc. När en sådan skyddad miljö ska förändras krävs ett särskilt tillståndsbeslut från länsstyrelsen, som får ställa villkor om hur åtgärderna ska utföras. Samma sak gäller när länsstyrelsen fattar beslut om så kallade byggnadsvårdsbidrag till olika kulturhistoriskt värdefulla miljöer eller byggnader runt om i länet.

För att åtgärderna ska genomföras enligt länsstyrelsens beslut, med antikvariskt perspektiv och traditionella metoder och material "som innebär minsta möjliga skada" på byggnaden eller bebyggelsemiljön ska arbetet följas av antikvarisk expertis, den antikvariske medverkande. Denne ska vara fastighetsägaren och hantverkarna behjälplig med goda råd, följa och dokumentera arbetet samt redovisa genomförda åtgärder i en rapport.

Mältan på Kyrkeby bränneri

Antikvarisk medverkan vid åtgärder på trappa och montering av räcken

Kyrkeby 4:8, Vissefjärda socken, Emmaboda kommun, Kalmar län, Småland

Författare	Bebyggelseantikvarie Ulrika Haraldsson
Foto	Författaren där inte annat anges
Granskad av	Antikvarie Magdalena Jonsson
Layout	Stefan Siverud
Diarienummer	Kalmar läns museum: 31-100-17 Länsstyrelsen Kalmar län: 432-7529-16
Utgivare	Kalmar läns museum 2017
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-1417-10 från Lantmäteriverket.
Utförd av	Kalmar läns museum, Bebyggelseenheten
Kontaktperson	Liselotte Jumme
Beställare	Vissefjärda hembygdsförening, c/o Göran Persson, Torggatan 30, 360 60 Vissefjärda
Kontaktperson	Lars Jonzon
Hantverkare	Vissefjärda hembygdsförening
Renoveringsperiod	Våren 2017
Fältbesök skedde	20170405 Vissefjärda hembygdsförening och UH, 20170505 Vissefjärda hembygdsförening och UH, 20170518 Vissefjärda hembygdsförening och UH
Slutbesiktigande	Utförs av länsstyrelsen
Övriga handlingar och digitala fotografier	Förvaras i Kalmar läns museums topografiska arkiv.

Karta över Kalmar län med platsen markerad.

Kort om den aktuella byggnaden

Kyrkeby brännvinsbränneri är ett komplett gårdsbränneri från 1800- och 1900-talen, med rötter i 1700-talet. Bränneriverksamhet på Kyrkeby gård startades år 1771 efter tillstånd från Gustav III. Anläggningen härrör till största delen från senare delen av 1800-talet, när det byggdes ut till ett av landets största landsbygdsbrännerier. Bränneriet drevs till 1971, då tillståndet för samtliga småbrännerier i landet drogs in. Kyrkeby gård och bränneri förklarades för byggnadsminne 2000-12-13.

Mälteriet är uppfört med naturstensmurar och brutet tak vid 1800-talets andra hälft och ombyggt efter en brand på 1950-talet. Byggnaden har

två våningsplan. Bottenvåningen har sju stöpkar i tegel för blötläggning av spannmål/mältprocessen och övervåningen har utrymmen för torkning och lagring av spannmålen.

Mältningen är den process som skapar förjäsningsbara sockerarter i malten/säden och gör den lämplig att bränna sprit med. Under mältningsprocessen så sker en hel del olika saker, bland annat bildas enzymer, stärkelse omvandlas till kortare kolhydratkedjor, proteiner bryts ner och smaker utvecklas. Potatis blandas med krossad malt så att maltens enzymer omvandlar potatisens stärkelse till jäsbara sockerarter.

Mältans nordvästra fasader med yttre ingången före åtgärder.

Yttre ingången mot norr före åtgärder.

Trappan mot norr före åtgärder.

Utförda åtgärder

Den antikvariska medverkan har skett i samband med tillståndsgivning för aktuella åtgärder enligt Kulturmiljölagen. Tillstånd utfärdat av Länsstyrelsen i Kalmar. Den antikvariska medverkan har skett i samband med beviljande av byggnadsvårdsbidrag för aktuella åtgärder. Bidrag beviljat av Länsstyrelsen i Kalmar.

Åtgärderna syftar till att öka tillgängligheten och säkerheten för besökande och personal.

Trappor

Tillstånd före renovering

Den yttre ingången till mältan med en betonggjuten trappa saknade räcken. Trappan var skadad med lösa steg och trasiga partier.

Den inre trappan från övervåningen ned till källaren är en brant trätrappa som saknade ledstång.

Vidtagna åtgärder

Den yttre trappan lagades upp med Finja cementbruk med samma hårdhet som det befintliga. Nya trästolpar av kärnfura grävdes ner i marken och gjöts fast med Finja cementbruk. Stolparna behandlades med Dalfrid Roslagsmahogny. Nya räcken av järnrör monterades och målades med svart Jotun Arcanol rostskyddsfärg. Räcket mot norr gjordes löstagbart för att kunna hantera vagnar som förvaras i byggnaden.

Den inre trappan försågs med ledstång av en granslana som sattes med distanser.

Kommentarer

I anslutning till grävningsarbetet hittades diverse föremål i marken så som två drickaflaskor, en grindstolpesdetalj och detalj av järnspis m.m.

Diskussioner om inre trappan före åtgärd.

Inre trappan före ny ledstång monterades, nerifrån.

Inre trappan före ny ledstång monterades, uppifrån.

Upplagning av trappa och montering av nya stolpar.

Upplagning av trappa och montering av nya stolpar.

Mältans nordvästra fasader med yttre ingången efter åtgärder.

Yttre ingången mot norr efter åtgärder.

Trappan mot norr efter åtgärder.

Inre trappan efter att ny ledstång monterades, uppifrån.

Inre trappan efter att ny ledstång monterades, nerifrån.

Ledstången av en granslana monterades på distanser.

Utsågning för ledstången.

Upphittad grindstolpe och järnspisdetalj.

Upphittade föremål.

Sändlista

Länsstyrelsen i Kalmar län, 391 86 Kalmar, 3 ex och digitalt

Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 Stockholm, 2 ex

Vissefjärda hembygdsförening, c/o Göran Persson, Torggatan 30, 360 60 Vissefjärda

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

